

адміністративно-територіального устрою з принципами організації і діяльності державного апарату, роль принципу народовладдя у побудові територіальної організації держави, поєднання економічного і адміністративно-територіального принципів організації території.

Ключові слова: адміністративно-територіальний устрій, територіальна організація держави, принцип, децентралізація.

Резюме

Коршун В. Ф. Соотношение института административно-территориального устройства с принципами построения государственной власти.

Целью статьи является обоснование актуальности и необходимости осмысления влияния принципов территориальной организации на построение соответствующих систем административно-территориальных единиц, что дало возможность показать соотношение института административно-территориального устройства с принципами организации и деятельности государственного аппарата, роль принципа народовластия в построении территориальной организации государства, соединения экономического и административно-территориального принципов в организации территории.

Ключевые слова: административно-территориальное устройство, территориальная организация государства, принцип, децентрализация.

Summary

Korshun V. Relation between administrative territorial division and principles of state authority development.

The article aims to validate relevance and necessity of researching territorial division impact on development of the respective systems of administrative units. This research shows relation between administrative territorial division and principles of organization and operation of state institutions, role of «people power» principle in territorial division of the state and incorporation of economic and administrative principles in organization of the territory.

Key words: administrative and territorial division, territorial organization of the state, principle, decentralization.

Отримано 13.09.2013

УДК: 342.9

Є. П. ЛИТВИНОВ

Євген Павлович Литвинов, аспірант Академії праці, соціальних відносин і туризму

ПРАВОВІДНОСИНИ В ІНТЕРНЕТ-ПРАВІ

На нашу думку, суспільні відносини – це притаманні саме людському суспільству зв'язки і залежності, в яких здійснюється індивідуальна і колективна діяльність.

Суспільні відносини як відносини між людьми з приводу тих чи інших соціальних благ складаються з декількох елементів: суб'єктів, між якими складаються певні відносини (учасників відносин); об'єктів, тобто тих соціальних благ, з приводу яких виникають суспільні відносини; і змісту відносин, тобто прав та обов'язків, які визначають поведінку конкретних людей, індивідів.

На думку А. Б. Венгерова, інформаційними відносинами («діагональними») виступають соціальні відносини, що мають технічно-організаційну сторону і соціальний зміст, що виділяється на певному етапі розвитку суспільства (для цілей автоматизації управління); це відносини, які складаються у сфері управління народним господарством між працівниками, їх колективами у процесі реєстрації, збору, передачі, зберігання та обробки інформації. Вони носять об'єктивний характер, тобто наділяються в об'єктивну матеріальну форму¹.

Інформаційні відносини (по суті «реальні», або «фактичні»², відносини, що входять в предмет інформаційного права) можна також визначити як вольові суспільні відносини, в яких інформація виступає благом, з приводу якого виникають права і обов'язки суб'єктів. Тому інформаційні відносини як об'єкт правового регулювання з'являється не відразу, а на певному етапі розвитку суспільства й технічних засобів обробки інформації³.

Правовідносини – це «виникаюча на основі норм права індивідуалізований громадський зв'язок між особами, що характеризується наявністю суб'єктивних юридичних прав і обов'язків і підтримувана (гарантована) примусовою силою держави»⁴.

Виходячи з наведених точок зору, можна зробити висновок, що *інформаційні правовідносини – це збірне поняття, яке включає в себе врегульовані інформаційним законодавством різні за правовою природою суспільні відносини, об'єднані зв'язком з особливим об'єктом – благом особливого роду – інформацією*. Це благо особливого роду складається і проявляється в нерозривному зв'язку (двуєдинстві) інформації зі своїм носієм.

Т. А. Полякова серед особливостей інформаційних відносин називає такі: ці відносини виникають, змінюються і припиняються в інформаційній сфері в процесі обігу відокремленої інформації; вони відобража-

ють особливості застосування публічно-правових та цивільно-правових методів регулювання при здійсненні прав і свобод громадян з урахуванням специфічних особливостей та юридичних властивостей інформації, інформаційних та інших об'єктів інформаційного середовища; інформаційні відносини визначають державну політику у сфері захисту інформаційних прав і свобод людини і громадянина. Автор вважає, що багатогалузевий характер правових відносин в інформаційній сфері передбачає їх комплексне регулювання при збалансованому застосуванні різних галузевих норм⁵.

Слід особливо відзначити, що адміністративні відносини в інформаційному праві носять головним чином організаційний характер. Вони служать передумовою виникнення всього комплексу відносин між суб'єктами з приводу обороту інформації. Наприклад, відносини з реєстрації мережесових засобів масової інформації; відносини по використанню технічних засобів, Інтернету (наприклад, видача ліцензії сервіс-провайдеру), створення баз даних, архівів, електронних бібліотек, каталогів і т.д.

Таким чином, при регулюванні інформаційних правовідносин у залежності від їх характеру використовуються методи, що застосовуються цивільним і адміністративним правом. Однак вони базуються на передбачених інформаційним правом принципах. Тому в даний час склалися всі передумови для визнання інформаційного права однієї з комплексних галузей права.

Аналіз показав, що в першу чергу слід розібратися з інтернет-відносинами і з'ясувати їх співвідношення з інформаційними правовідносинами.

Слід зазначити, що через слабку розробленість правового регулювання Інтернету і відносин, що регулюються інтернет-правом, ці поняття трактуються вченими в загальному плані і досить невизначено. Це негативно позначається на формулюванні загальної концепції інтернет-права та його особливостей на сучасному етапі, тому докладніше зупинимося на цій непростій проблемі.

Зокрема, одні вчені (А. Б. Венгеров, М. М. Рассолов), говорячи про необхідність розробки доктрини інформаційного права, поряд з дослідженням законодавства, правозастосування та правосвідомості, міркують про інформаційні відносини або про відносини в інформаційній сфері, які регулюються за допомогою законів та інших нормативних правових актів. Ці норми регулюють поведінку людей в інформаційній сфері, обумовлюють утворення спеціальних інформаційних відносин, що складаються між людьми^{6,7,8}. Інші правознавці (Ю. Е. Булатецький, В. А. Копилов) у ході аналізу взаємовідносин Інтернету і права та проблем правового забезпечення електронної торгівлі спеціально виділяють поняття «правовідносини в Інтернеті» та «інформаційні відносини в Інтернеті», під якими розуміють врегульовані нормами права відносини у віртуальному просторі Інтернету. При цьому вони відзначають, що ці правовідносини мають у своєму складі суб'єктів (розробники мереж, провайдерів, споживачі інформації з Інтернету тощо) і спрямовані на певні об'єкти (інформаційні права і свободи, доменні імена, сайти, інформаційні системи та ін.). Реалізація правовідносин передбачає тут поширення відомостей, даних у реальності, у віртуальному просторі, їх використання, інформаційну безпеку мереж, власників технічних засобів і т.д.^{9,10}. Окремі ж правознавці-практики у галузі Інтернету (наприклад, М. В. Якушев) трохи відходять від традиційних понять теорії права («відносини», «правовідносини» тощо) і вводять нове поняття «інтернет-відносини». Вони за змістом визначають їх як віртуальні відносини в Інтернеті, регламентовані нормами права та етики, і говорять про необхідність правового регулювання відносин у мережах, в галузі електронної торгівлі, при укладанні зовнішньоекономічних угод, у сфері мережесових ЗМІ, інформаційного обміну провайдерів, організацій¹¹.

Особливий інтерес являє точка зору І. Л. Бачило. Серед правовідносин в інформаційній сфері професор виділяє «віртуальні зв'язки в Інтернеті» і «так звані віртуальні відносини», які від звичайних правовідносин відрізняються тим, що, «по-перше, формуються та реалізуються на основі інформаційних технологій з мінімальним потенціалом традиційних документованих ресурсів і, по-друге, відбуваються між віртуальними суб'єктами»¹².

На наш погляд, найточнішою є позиція Д. В. Грибанова, який вважає, що суспільні відносини, що виникають з використанням глобальних комп'ютерних мереж, виступають особливими інформаційними відносинами, спрямованими на організацію руху інформації в суспільстві і зумовленими інформаційною природою самого суспільства. Ці особливі відносини автор називає інформаційно-кібернетичними. Він доводить, що брати участь в інформаційно-кібернетичних відносинах можна тільки за допомогою ЕОМ, підключеної до комп'ютерної мережі¹³.

Отже, можна виділити деякі особливості досліджуваних відносин: обов'язкова наявність технічних компонентів, інформаційне наповнення даного виду відносин і особливий суб'єктний склад. Крім того, вони не завжди гарантуються або забезпечуються примусовою силою якої-небудь однієї держави, так як досліджувана сфера планетарна за своєю суттю. Таким чином, досліджувані відносини характеризуються головним чином тими особливостями, які випливають із специфічної середовища їх формування та існування – інформаційного середовища всесвітньої комп'ютерної мережі Інтернет. Тому це суспільні відносини, що існують в електронній формі в кіберпросторі¹⁴.

Грунтуючись на зазначених наукових визначеннях, у даний час інтернет-відносини можна визначити таким чином: це частина відносин у віртуальному просторі (включаючи моральні, етичні та інші відносини), учасники яких виступають як носії суб'єктивних прав і обов'язків в Інтернеті.

Треба зауважити, що *інтернет-відносини* – це особливі відносини, що виникають в результаті впливу норм міжнародного та інших галузей права, міжнародних договорів, рішень судів на поведінку людей і організацій (суб'єктів).

Специфіка інтернет-відносин полягає в тому, що для тих чи інших уповноважених суб'єктів виникають права (тобто відкривається передбачена правовими нормами, міжнародними договорами, угодами, рішеннями судів, звичаями і забезпечується різними державами можливість діяти певним чином у віртуальному просторі Інтернету) і разом з тим на інших суб'єктів покладаються обов'язки, які передбачають необхідну поведінку, зафіксоване в джерелах інтернет-права і забезпечене доброю волею сторін або державним примусом.

Отже, інтернет-відносини часто носять вольовий характер. У них виражається свідомо воля суб'єктів цих відносин, тієї чи іншої групи осіб, а також держави і суспільства в цілому. Наприклад, згідно з чинним в Швеції Законом про відповідальність власників дошок оголошень¹⁵ зміст відносин в Інтернеті між провайдером і користувачем-клієнтом на інформаційне обслуговування (скажімо, відеоматеріалами) оформляється договором. І обидві сторони, виходячи з власної волі, фіксують у цьому договорі свої права і обов'язки, оплату послуг, термін дії договору, відповідальність за порушення взятих зобов'язань. Згідно з прийнятими зобов'язаннями провайдер забезпечує своєчасний і якісний доступ клієнта до Інтернету, поставляє йому відеоматеріали, клієнт вступає в Інтернет опосередковано, оплачує послуги, провайдер несе відповідальність за дії, що порушують міжнародне та національне законодавство, що завдає шкоди клієнту, третім особам, якщо інше не зазначено по волі сторін у договорі. Аналогічні положення закладені в Наказі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 19 квітня 2007 року № 103 «Про затвердження Інструкції Правил продаж товарів на замовлення та поза торговельний або офісними приміщеннями»¹⁶ і в Розпорядженні КМУ від 15 травня 2002 року № 247-р «Про затвердження Інструкції Концепції легалізації програмного забезпечення та боротьби з нелегальним його використанням»¹⁷. Однак ці акти не мають повноцінної сили закону, прийнятого парламентом.

Відносини, що регулюються інтернет-правом, це не тільки фактичні, а й правові, етичні та ін. відносини. І цьому є своє пояснення, яке випливає із змісту інформаційно-правової діяльності в цілому. При дотриманні зазначеними суб'єктами норм права (у нашому випадку при виконанні провайдерами та їх клієнтами умов договору на обслуговування відеоматеріалами) правові, фактичні та інші відносини «не стикаються», а взаємодіють. Колізії між ними виникають тоді, коли хтось з учасників договору (припустимо, провайдер відповідно до вищезгаданими актами) не виконує своїх зобов'язань (скажімо, із запізненням здійснив доступ клієнта до Інтернету, поставив неякісні відеоматеріали). У цьому випадку договір (відповідно, угода тощо) і норма права не дотримуються, і між сторонами інтернет-відносин виникає спір, який змінює напрям їх взаємин.

На наш погляд, *інтернет-відносини – це новий тип суспільних відносин, які виникають, змінюються і припиняються в кіберпросторі*. Це не правові в чистому вигляді й не фактичні відносини. Це соціальні зв'язки особливої правової, інформаційної та технічної природи (енергетичні «згустки» матерії).

Аналіз правозастосовчої практики різних країн показує, що відносини, що регулюються інтернет-правом, як і правовідносини в суворому сенсі слова, виникають, змінюються і припиняються за наявності наступних передумов: по-перше, якщо існує необхідна норма інформаційного, цивільного, міжнародного та іншого права, яка поширює свою дію на відповідних суб'єктів (причому тут мова йде про норми як національного, так і зарубіжного законодавства, наприклад міжнародні угоди, договори), по-друге, коли суб'єкти виступають в якості носіїв необхідних прав та обов'язків (наприклад, фізичні особи повинні мати всіма якими повноцінної особистості, правоздатністю і дієздатністю; це особливо важливо при укладанні зовнішньоекономічних угод у віртуальному просторі Інтернету), по-третє, коли виникають юридичні факти (скажімо, мало місце укладення договору купівлі-продажу через Інтернет, відкриття сайту, вчинення суб'єктом комп'ютерного правопорушення тощо), тобто конкретні обставини, з якими суб'єкти можуть зв'язувати виникнення, зміна або припинення інтернет-відносин^{18,19,20,21}.

Іншими словами, сама структура аналізованих відносин включає такі елементи: 1) суб'єкти, 2) об'єкти, 3) суб'єктивне право; 4) обов'язок суб'єкта; 5) інформацію; 6) технічні засоби.

Розглянемо детальніше складу відносин, регульованих інтернет-правом.

Суб'єкти є учасниками інтернет-відносин. *Під суб'єктами «розуміються люди та їх об'єднання, які виступають в якості носіїв ... прав та обов'язків»²²*. Їх склад, кількість, характер залежать від волі сторін, учасників інтернет-відносин.

Треба відзначити, що серед учених немає єдності щодо складу та визначення суб'єктів інтернет-відносин.

Наприклад, на думку В. А. Копилова, у даний час можна виділити три групи суб'єктів, які діють в Інтернеті. Перша група – це розробники транскордонних інформаційних мереж, інших технічних засобів, які становлять інфраструктуру Інтернету. У другу групу входять фахівці, які виробляють і поширюють інформацію в Інтернеті і надають різні послуги. І третя група – це різноманітні споживачі (громадяни, організації, фірми тощо)²³.

Ю. Є. Булатецький стосовно відносин сегмента Інтернету (Рунета і зони Ua) виділяє в якості суб'єктів, з одного боку, провайдера (оператора), тобто юридична особа (фізична особа – підприємець), яка має ліцензію Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації (а також провайдери, які не мають власної ліцензії, але купують інтернет-трафік у операторів, які мають її) на надання відповідних онлайн-послуг, включаючи поштове обслуговування, зберігання файлової інформації та ін. З іншого боку, користувача-клієнта, тобто фізична або юридична особа, яка використовує Інтернет для власних потреб (реклами, укладення угод, пошуку партнерів, замовлень і т.д.). Ці суб'єкти можуть перебувати в різних частинах світу²⁴.

З нашої точки зору, це різні підходи, але вони не суперечать один одному і загальній теорії права. Тому їх легко об'єднати, виділивши головне. Воно полягає в тому, що всі зазначені суб'єкти інтернет-відносин (розроб-

ники мереж, фахівці, провайдери, клієнти та ін.) – це власники або носії певних прав та обов'язків у віртуальному просторі Інтернету. І суб'єктами тут можуть виступати як юридичні особи (провайдери, які мають ліцензії на надання онлайн-ових послуг, так і ті провайдери, які купують інтернет-трафік у операторів, які мають ліцензію), фізичні особи (громадяни – споживачі інформації: громадяни України, іноземці, особи без громадянства та ін.). Причому зазначені особи повинні відповідати вимогам міжнародного та національного законодавства в частині правоздатності, дієздатності, деліктоздатності. Таким чином, основними учасниками мережі Інтернет виступають: користувачі; оператори зв'язку; сервіс-провайдери, які забезпечують доступ до Мережі; хост-провайдери, що мають за плату дисковий простір на своєму сервері клієнтам, а також інші базові послуги Інтернету; розробники транскордонних інформаційних мереж та мережевих технологій; спеціалісти.

В якості об'єктів інтернет-відносин виступають будь-які явища, які відчувають на собі вплив з боку суб'єктів в Інтернеті. Інакше кажучи, тут «об'єктом відносин виступає те, на що спрямовані суб'єктивні права і ... обов'язки його учасників»²⁵.

Правда, В. А. Копилов свого часу зробив спробу привести конкретний перелік об'єктів, з приводу яких виникають інформаційні відносини в Інтернеті. При цьому він включив до числа цих об'єктів: інформаційні права і свободи; інтереси особи, суспільства і держави в інформаційній сфері; інформаційні цілісність і суверенітет держави; інформацію, інформаційні ресурси, інформаційні продукти і послуги; доменні імена, сайти, портали; програмно-технічні комплекси; інформаційну безпеку²⁶.

Здається, що сьогодні тут важко чітко визначити коло об'єктів інтернет-відносин. Більш того, якщо врахувати, що через Інтернет можуть реалізовуватися всі види суспільних відносин, то, швидше за все, необхідно визнати правильним плюралістичний підхід до поняття об'єктів правових відносин в Інтернеті. Тому в залежності від характеру і видів інтернет-відносин їх об'єктами можуть виступати: поведінка різних суб'єктів, різного роду інформаційні послуги і їх результати, продукти духовної творчості, включаючи твори літератури, мистецтва, музики та ін., цінні папери, договори, офіційні документи, честь, гідність, безпека людини, речі, предмети та інші цінності.

У той же час необхідно провести аналіз відносин, що стосуються особливих об'єктів в Інтернеті, в ролі яких виступають доменні імена, сайти, інформаційні послуги, поведінка суб'єктів і багато іншого.

Однак суб'єкти та об'єкти будуть «мертві», якщо не будуть тут приведені в дію суб'єктивні права і обов'язки суб'єктів інтернет-відносин. Соціальне регулювання в віртуальному просторі, включаючи норми моралі, етики та ін., як показує досвід, здійснюється через механізм реалізації суб'єктивних прав і обов'язків. Зазначені права та обов'язки взаємодіють один з одним у рамках інтернет-відносин, виступають змістом цього механізму.

Суб'єктивне право в розглянутому напрямі – це гарантовані нормами права вид і міра можливої чи дозволеної поведінки учасника інтернет-відносини. А обов'язок є вигляд або міра належної чи необхідної поведінки.

Інакше кажучи, суб'єктивне право у віртуальному просторі може виступати у формі: права-поведінки, права-користування, права-вимоги і права-претензії.

Технічні засоби теж найважливіший компонент інтернет-відносин. Вони включають в себе глобальне об'єднання комп'ютерних мереж (регіональних, опорних, відомчих, корпоративних, локальних) та інформаційних ресурсів (сайтів, служб електронної пошти, пошукових систем). І головною тут є мережа самого Інтернету. Вона виросла з мережі «Арпанет» (ARPANET), створеної десятки років тому для обміну інформацією між рядом дослідницьких центрів військової промисловості США. У даний час Мережа налічує багато мільйонів комп'ютерів і засобів доставки інформації. Вона може запропонувати споживачам численні бази даних, включаючи бази юридичної інформації.

Треба зауважити, що структура інтернет-відносин буде неповною, якщо не згадати про юридичні, етичні, моральні та інші факти, які мають місце у віртуальному просторі²⁷.

Думається, що юридичні, етичні, моральні й інші факти – це найважливіші компоненти інтернет-відносин, пов'язані з їх виникненням, зміною або припиненням. Це ті конкретні життєві обставини, які приводять в дію (рух) інтернет-відносини.

Іноді для виникнення інтернет-відносини необхідна наявність не одного юридичного факту, а цілого юридичного складу, тобто певної сукупності юридичних фактів (одержання ліцензії на здійснення онлайн діяльності, реєстрація мережевого ЗМІ і т.д.).

Зазначені факти відображаються зазвичай в нормах права, моралі, етики і т.д. Наступ даних фактів викликає передбачені тією чи іншою нормою правові, інформаційні, соціальні та інші наслідки. Тому для юриста, який працює в Інтернеті, завжди буде важливим питання про наявність чи відсутність юридичних, етичних, моральних та інших фактів.

Таким чином, *інтернет-відносини – це особливі відносини, що виникають в результаті впливу норм інформаційного, міжнародного та інших галузей права на поведінку людей в цьому середовищі*. Особливість цих відносин полягає в тому, що вони можуть бути як правовими, так і неправовими, тобто фактичними відносинами (моральними, етичними та ін.) Залежно від ситуації в Інтернеті і власне характеру інформаційного впливу на ці відносини вони можуть бути інформаційними правовідносинами, а можуть бути морально-етичними. У більш вузькому сенсі можна вважати, що це інформаційні відносини, які виникають, змінюються і припиняються в кіберпросторі.

- ¹ Венгеров А. Б. Право и информация в условиях автоматизации управления. Теоретические проблемы: Автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук. – М., 1975.
- ² Алексеев С. С. Общая теория права. 2-е изд. – М., 2008. – С. 334–335.
- ³ Грибанов Д. В. Правовое регулирование кибернетического пространства как совокупности информационных отношений: Дисс. ... канд. юрид. наук. – Екатеринбург, 2003. – С. 13–14.
- ⁴ Алексеев С. С. Вказана праця. – С. 328.
- ⁵ Полякова Т. А. Правовое обеспечение информационной безопасности при построении информационного общества в России: Автореф. дисс. ... д-ра юрид. наук. – М., 2008. – С. 320.
- ⁶ Венгеров А. Б. Категория «информация» в понятийном аппарате юридической науки // Советское государство и право. – 1977. – № 10. – С. 70–78.
- ⁷ Рассолов М. М. Управление, информация и право. – М., 1983. – С. 94–115.
- ⁸ Рассолов М. М. Информационное право. – М., 1999. – С. 41–51.
- ⁹ Копылов В. А. Информационное право. – М., 2008. – С. 130–140.
- ¹⁰ Булатецкий Ю. Е. Правовое обеспечение электронной торговли // Коммерческое (торговое) право / Под ред. Ю. Е. Булатецкого. – М., 2002. – С. 880–886.
- ¹¹ Якушев М. В. Интернет и право: новые проблемы, подходы, решения // Третья Всероссийская конференция «Право и Интернет: теория и практика», 28–29 ноября 2000 г. – М., 2000. – С. 132–133.
- ¹² Бачило И. Л. Методы информационного права и правоотношения в информационной сфере // Информационное право / Под ред. Б. Н. Топорнина. – 2-е изд. – С. 163.
- ¹³ Грибанов Д. В. Вказана праця. – С. 7–16.
- ¹⁴ Тедеев А. А. Информационное право (право Интернета). – М., 2005. – С. 8.
- ¹⁵ Act (1998:112) on Responsibility for Electronic Bulletin Boards // Интернет-портал: <http://dsv.su.se/jpalme/society/swedish-bbs-act.html>
- ¹⁶ Наказ Міністерства економіки України «Про затвердження Правил продажу товарів на замовлення та поза торговельними або офісними приміщеннями» від 19.04.2007 року № 103 // rada.gov.ua
- ¹⁷ Розпорядження КМУ «Про затвердження Інструкції Концепції легалізації програмного забезпечення та боротьби з нелегальним його використанням» від 05.04.2003 № 259-р. // rada.gov.ua
- ¹⁸ Терещенко Л. К. Правовые проблемы использования Интернета в России // Журнал российского права. – 1999. – № 7–8. – С. 32–37.
- ¹⁹ Якушев М. В. Вказана праця. – С. 117–119.
- ²⁰ Chatoux J.-P. Droit de la communication. – P., 1994. – P. 3–10.
- ²¹ Bertrand A., Piette-Coudol Th. Op. cit. – P. 4–27.
- ²² Матузов Н. И. Теория государства и права / Под ред. Н. И. Матузова, А. В. Малько. – М., 2011. – С. 481.
- ²³ Копылов В. А. Вказана праця. – С. 11.
- ²⁴ Булатецкий Ю. Е. Вказана праця. – С. 884–885.
- ²⁵ Матузов Н. И. Вказана праця. – С. 493.
- ²⁶ Копылов В. А. Интернет и право. – С. 11.
- ²⁷ Рассолов М. М. Вказана праця. – С. 41–51.

Резюме

Литвинов Є. П. Правовідносини в інтернет-праві.

У статті досліджуються питання про правову природу відносин, що виникають, змінюються і припиняються в області використання мережі Інтернет. Для початку слід розмежувати суспільні відносини взагалі і правові відносини зокрема, а також дати трактування інформаційним відносинам та інтернет-відносинам.

Ключові слова: «інформаційні правовідносини», «інтернет-відносини», «суб'єкти інтернет-відносин», «суб'єкти інтернет-відносин».

Резюме

Литвинов Е. П. Правоотношения в интернет-праве.

В статье исследуются вопросы о правовой природе отношений, которые возникают, изменяются, и прекращаются в области использования сети Интернет. Для начала необходимо разграничивать общественные отношения в целом и правовые отношения в частности, а также дать трактовку информационным отношениям и интернет-отношениям.

Ключевые слова: «информационные правоотношения», «интернет-отношения», «субъекты интернет-отношений», «объекты интернет-отношений».

Summary

Litvinov E. Relationships in the internet-law.

In the article explored questions about the legal life of the relationships which are arised, changed, and stopped the use of the Internet. First of all we need to discriminated the social relations in general and the legal relations in particular, and also to interpret the information relations and internet relations.

Key words: «information relationships», «internet-relationships», «subjects of internet-relationships», «objects of internet-relationships».

Отримано 12.09.2013